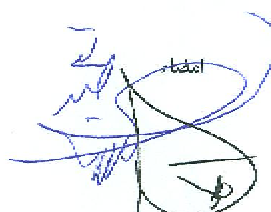
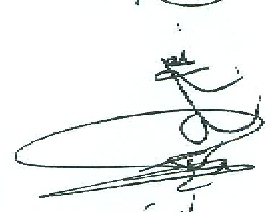

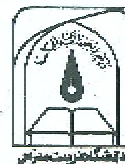

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تایید اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیأت داوران نسخه ی نهائی پایان نامه خانم مهترز خیاضی تحت عنوان :
واکوی سازه های نیروی سوتر در دانش فنی پایدار کشاورزان گندم کار لستن تهران
را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد
می کنند.

اعضای هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه ی علمی	امضاء
۱- استاد راجتما	دکتر حسن صدیقی	دانشیار	
۲- استاد مشاور	دکتر غلامرضا پزشکی راد	دانشیار	
۳- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی	دکتر عنایت عباسی	استادبر	
۴- اساتید ناظر: ۱- داخلی	دکتر همايون قراهادیان	استادبر	
۲- خارجی	دکتر يوسف حجازی	استاد	

بسمه تعالی

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبتنی بر بخشی از فعالیت های علمی پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱ در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مرتب را قبلاً به طور کتبی به دفتر نشر آثار علمی دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲ در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:
"کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد، رساله دکتری نگارنده در رشته تربیت مدرس است که در سال ۱۳۸۹ در دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم جناب آقای دکتر حسن محمدی... مشاوره سرکار خانم جناب آقای دکتر عباس محمدی و مشاوره سرکار خانم جناب آقای دکتر ... از آن دفاع شده است"

ماده ۳ به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به دفتر نشر آثار علمی دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴ در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسرت به دانشگاه تربیت مدرس، تأديه کند.

ماده ۵ دانشجوی تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت پدای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند، به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶ اینجانب محمد طریقی دانشجوی رشته تربیت مدرس دانشگاه تربیت مدرس متعهد می گردم که به ضمیمه اینجانب این را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: محمد طریقی

تاریخ و امضاء:
۹. ۱۲. ۸۷

دانشگاه تربیت مدرس
معاونت پژوهشی

جمهوری اسلامی ایران

شماره
تاریخ
پست

آیین نامه حق مالکیت معنوی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاستهای پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش آموختگان و دیگر معززان شرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عنوان پایان نامه رساله و طرحهای تحقیقاتی یا هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان نامه/رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجمع علمی باید به نام دانشگاه بوده و یا تهیه استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مفسر و یا دانشجو مسئول نکات مقاله باشد ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان نامه/ رساله نیز منتشر می شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (فردی هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی کلیه راجدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آیین نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در چشم اندازهای ملی، منطقه ای و بین المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان نامه/ رساله و شانس طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید به هماهنگی استاد راهنما یا مجری شرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۱۳۸۶/۱۹/۱۹ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۱۳۸۷/۱۳/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۱۳۸۷/۱۰/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم الاجرا است.

۵. پنجانب معاونت علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته های علمی مستخرج از پایان نامه رساله تحصیلی خود رعایت نماید. در صورت نقض از مفاد آیین نامه فوق الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نمائید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق می گزینم اعتراض را از خود سلب نمودم.

امضاء
تاریخ: ۱۳۸۷/۱۰/۱۵

تهران: خیابان آیت الله موسوی
شماره پستی: ۱۹۱۵۰۱۰۱
تلفن: ۸۸۰۹۱۰۶۰
دورنگار: ۸۸۰۹۱۰۲۵
ma@moda.ac.ir

دانشکده کشاورزی

پایان نامه کارشناسی ارشد (M.Sc)

ترویج و آموزش کشاورزی

واکاوی سازه های ترویجی مؤثر در دانش فنی کشاورزی پایدار گندم کاران
استان تهران

نگارش:

مهرناز خیاطی

استاد راهنما:

دکتر حسن صدیقی

تیر 1390

تقدیرم به

پیشگاه مقدس حضرت ولی عهد مرعش (ج)

تنها منوی عام بر شمریت

روح پدر دل و زم:

او که روخت تا ما باشیم و رود اش امید رود زمان ارت

مادر عزیزم:

او که با مهر با منی ما و اینارش خود را به ما آورد و خت

خواهر ازم:

که همیشه با تشویق و مجربشان خستگی راه را از روی دوشم بر من داشتند

و

هر چه بلا بودش که من زندگم و امید آینده ام ارت

تشکر و قدردانی

خدا را هزاران مرتبه سپاسگزارم که با وجود تمامی گناهان و خطاهایم بار دیگر سایه بخشش و لطف و محبت خود را از سر این بنده سر تا پا تقصیر دریغ ننمود و تمامی کوچک بودنم را با تمامی بزرگی‌ش بخشید. خدا را شاکرم که بودنش کنارم امید نداشته‌هایم هست و قدرتش حامیم در مقابل قدرت پوچ ظالمان. ظالمانی که خدا را ندیدند و دل بسته این دنیای فانیند. بار دیگر با یاری یاریگر متعال خداوند رحمان و همدلی خانواده خیلی خوبم مرحله‌ای دیگر از مراحل زندگیم را با موفقیت سپری نمودم ولی ناسپاسی‌ست که قدردان زحمات کسانی نباشم که مرا در این مسیر یاری نمودند.

- 1- از تلاش‌های استاد راهنمای ارجمندم جناب آقای دکتر حسن صدیقی که در تمامی مراحل انجام تحقیق صبورانه مرا در حل مشکلات پیشرو همراهی نمودند کمال تشکر و قدردانی را می‌نمایم.
- 2- از استاد مشاور گرانقدر جناب آقای دکتر غلامرضا پزشکی‌راد که راهنمایی‌های ایشان همواره روشنگر راه اینجانب در انجام مراحل مختلف تحقیق بود کمال سپاس و تشکر را دارم.
- 3- از زحمات بی دریغ و پر از مهر استاد بسیار بسیار عزیزم جناب آقای دکتر همایون فرهادیان که هیچ وقت سایه پر مهر خویش را از سر بنده دریغ ننمودند و همچون پدری دلسوز و برادری مهربان و استادی به معنی واقعی در کنارم بودند کمال سپاسگزاری و تشکر را دارم.
- 4- از اساتید بسیار گرانقدر گروه جناب آقای دکتر محمد چیدری و دکتر عنایت عباسی که با راهنمایی‌ها و مشاوره‌های بسیار ارزشمندشان همواره یار و پشتیبان بنده بودند بینهایت ممنون و متشکرم.
- 5- از زحمات و همراهی دوستان، همکلاسی‌ها بسیار خوبم به ویژه آقایان امیر نعیمی، نیشتمان کریمیان، کمال ویسی و ناصر سید یعقوبی که همواره در کنارم بودند تشکر فراوان می‌نمایم.

چکیده

این تحقیق با هدف بررسی نقش سازه های ترویجی بر دانش فنی گندم کاران استان تهران انجام شد. روش تحقیق، پیمایشی و از نوع توصیفی - همبستگی می باشد. جامعه آماری مورد نظر کلیه گندم کاران استان تهران (N= 8532) که از این میان تعداد 130 نفر با استفاده از آماره بارتلت بعنوان نمونه بصورت تصادفی متناسب با حجم هر طبقه انتخاب گردید و در نهایت هم تمام 130 پرسشنامه جمع آوری و تجزیه و تحلیل شد. روایی محتوایی پرسشنامه با استفاده از نظرات پانلی از اساتید گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس و چند تن از کارشناسان کشاورزی مراکز ترویج کشاورزی شهرستان های تابع تهران مورد اصلاح و بررسی قرار گرفت. ضریب پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از نرم افزار SPSS بالاتر از 70% بدست آمد. یافته ها نشان می دهد که دانش فنی نیمی از گندم کاران تحت پوشش برنامه های ترویجی در حد زیاد بود. نتایج تحقیق نشان می دهد که کانال ارتباطی، اثربخشی- نوآوری، مشارکت و رضایتمندی کشاورزان از برنامه های ترویجی کشاورزی پایدار با دانش فنی گندم کاران رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

واژه های کلیدی: سازه های ترویجی (کانال ارتباطی، اثربخشی- نوآوری، مشارکت و رضایتمندی)، دانش فنی

گندم کاران، کشاورزی پایدار.

صفحه	عنوان
1	فصل اول: طرح تحقیق
2	1-1- مقدمه
3	1-2- تعریف مسئله
8	1-3- سوالهای تحقیق
8	1-4- اهمیت موضوع
10	1-5- اهداف تحقیق
10	1-6- محدوده تحقیق
11	1-7- محدودیت تحقیق
11	1-8- تعاریف عملیاتی
14	فصل دوم: مروری بر پیش نگاهشته ها
15	2-1- مقدمه
15	2-1-1 موقعیت جغرافیایی استان تهران
16	2-2- تاریخچه گندم
16	2-2-1 ارزش و اهمیت غذایی گندم
17	2-2-2 وضعیت گندم در جهان و ایران
17	2-2-3 سطح زیر کشت وضعیت گندم در ایران و جهان

18	4-2-2 کشت گندم در تهران
18	1-4-2-2 عملیات مرحله کاشت
18	2-4-2-2 عملیات مرحله داشت
18	3-4-2-2 عملیات مرحله برداشت
19	3-2 پایداری کشاورزی
19	3-2-1 توسعه
20	2-3-2 زمینه های استوار بر، برنامه های توسعه
21	3-3-2 پایداری
21	4-3-2 توسعه پایدار
22	5-3-2 مفهوم توسعه پایدار
22	6-3-2 اصل توسعه پایدار
23	7-3-2 توسعه کشاورزی
23	8-3-2 تعریف توسعه کشاورزی پایدار
23	9-3-2 تعریف کشاورزی پایدار
24	10-3-2 اهداف کشاورزی پایدار در توسعه پایدار
25	11-3-2 اهمیت کشاورزی پایدار
25	12-3-2 کشاورزی پایدار در مقایسه با کشاورزی متعارف
26	13-3-2 اصول پایداری در کشاورزی
26	14-3-2 اجزاء سیستمهای کشاورزی پایدار
	عنوان
28	15-3-2 مزایا و معایب کشاورزی پایدار
28	16-3-2 علل پایداری در کشاورزی
28	17-3-2 علل ناپایداری در کشاورزی
29	4-2 تاریخچه نظام دانش واطلاعات کشاورزی
31	4-2-1 ترویج
31	2-4-2-2 تعریف ترویج
32	3-4-2 اهداف ترویج سه قسمت دارد

33	5-2 بررسی سوابق توسعه روستایی و کشاورزی پایدار
34	1-5-2 ترویج کشاورزی ایران
35	2-5-2 کشاورزی و ترویج کشاورزی در تهران
35	6-2 تحقیق "آموزش" ترویج و کشاورزی پایدار
36	7-2 بررسی سوابق دانش فنی کشاورزی پایدار بین کشاورزان
38	8-2 معرفی سازه های ترویجی موثر
41	فصل سوم: روش تحقیق
42	1-3 مقدمه
42	2-3 روش تحقیق
43	3-3 جامعه آماری
43	4-3 تعیین حجم نمونه و روش نمونه گیری
44	5-3 ابزار تحقیق
45	6-3 روش جمع آوری اطلاعات
45	7-3 پایایی و روایی ابزار تحقیق
47	8-3 متغیرهای تحقیق
47	9-3 فرضیه های تحقیق
49	10-3 روش های آماری مورد استفاده
50	فصل چهارم: یافته های پژوهشی
51	1-4 آمار توصیفی
51	1-1-4 ویژگی های فردی و حرفه ای گندمکاران
53	2-1-4 اولویت بندی گویه های دانش فنی گندمکاران در زمینه کشاورزی پایدار
54	3-1-4 میزان کانال های ارتباطی مورد استفاده گندمکاران برای کسب اطلاعات دانش فنی در زمینه کشاورزی پایدار
55	4-1-4 اولویت بندی گویه های میزان اثربخشی برنامه های ترویجی در رابطه با کشاورزی پایدار
56	5-1-4 میزان مشارکت گندمکاران در برنامه های توسعه پایدار کشاورزی

56	6-1-4 میزان رضایت گندمکاران از برنامه های ترویجی در زمینه کشاورزی پایدار
57	2-4 توصیف مولفه های نقش ترویج در دانش فنی کشاورزی پایدار گندمکاران با استفاده از فرمول ISDM
59	3-4 آمار استنباطی
59	1-3-4 مقایسه دانش فنی کشاورزی پایدار گندمکاران از لحاظ استفاده از کود حیوانی، نحوه کشت گندم و اشتغال به دامداری
60	2-3-4 مقایسه دانش فنی کشاورزی پایدار گندمکاران مناطق سه گانه مورد مطالعه
60	3-3-4 مقایسه دانش فنی کشاورزی پایدار گندمکاران و وضعیت مالکیت و سطح سواد آنها
61	4-3-4 همبستگی بین متغیرهای تحقیق
65	5-3-4 تحلیل رگرسیون چندگانه متغیرهای تحقیق
66	فصل پنجم: خلاصه، بحث، نتیجه گیری و پیشنهادها
67	1-5 خلاصه
69	2-5 تحلیل توصیفی یافته ها
69	1-2-5 تحلیل توصیفی متغیر های فردی و حرفه ای گندم کاران
72	2-2-5 تحلیل و نتایج حاصل از دانش فنی گندم کاران در زمینه کشاورزی پایدار
75	3-2-5 تحلیل و نتایج بدست آمده از میزان کانال های ارتباطی مورد استفاده گندمکاران برای کسب اطلاعات دانش فنی در زمینه کشاورزی پایدار
76	4-2-5 تحلیل و نتایج میزان اثربخشی برنامه های ترویجی در رابطه با کشاورزی پایدار از نظر کشاورزان گندم کار
76	5-2-5 تحلیل میزان مشارکت گندمکاران در برنامه های توسعه پایدار کشاورزی
77	6-2-5 تحلیل و نتایج میزان رضایت گندمکاران از برنامه های ترویجی در زمینه کشاورزی پایدار
77	3-5 نتایج و تحلیل و استنباط یافته های حاصل از آمار های استنباطی
77	1-3-5 تحلیل مقایسه دانش فنی کشاورزی پایدار گندمکاران از لحاظ استفاده از کود حیوانی، نحوه کشت گندم و اشتغال به دامداری
78	2-3-5 تحلیل مقایسه دانش فنی کشاورزی پایدار گندمکاران مناطق سه گانه مورد مطالعه
79	3-3-5 تحلیل رابطه بین متغیر دانش فنی کشاورزی پایدار گندمکاران و وضعیت مالکیت و سطح سواد آنها
79	4-3-5 تحلیل و نتایج حاصل از همبستگی بین متغیرهای تحقیق
81	5-3-5 تجزیه و تحلیل رگرسیون چندگانه متغیر تحقیق

82	5-5 نتیجه گیری
83	4-5 پیشنهادات
85	فهرست منابع

صفحه	عنوان
19	جدول 1-2- سطح زیر کشت گندم آبی ودیم در استان
40	جدول 2-2- چارچوب نظری سازه های ترویجی موثر در دانش فنی کشاورزی پایدار گندمکاران استان تهران
43	جدول 1-3- لیست نام شهرستانهای استان تهران دارای گندمکار و تعداد بهره برداران
44	جدول 2-3- تقسیم بندی شهرستانهای استان تهران
46	جدول 3-3- مقدار کرونباخ آلفای بخش های مختلف پرسشنامه
52	جدول 1-4- ویژگی های فردی و حرفه ای کشاورزان
54	جدول 2-4- اولویت بندی گویه های دانش فنی گندمکاران در زمینه کشاورزی پایدار
55	جدول 3-4- اولویت بندی گویه های میزان کانال های ارتباطی مورد استفاده گندمکاران برای کسب اطلاعات دانش فنی در زمینه کشاورزی پایدار
55	جدول 4-4- اولویت بندی گویه های میزان اثربخشی برنامه های ترویجی در رابطه با کشاورزی پایدار
56	جدول 5-4- اولویت بندی گویه های میزان مشارکت گندمکاران در برنامه های توسعه پایدار کشاورزی
57	جدول 6-4- اولویت بندی گویه های میزان رضایت گندمکاران از برنامه های ترویج مرتبط با کشاورزی پایدار
58	جدول 4-7- توصیف مولفه های نقش ترویج در دانش فنی کشاورزی پایدار گندمکاران با استفاده از فرمول ISDM
59	جدول 4-8- مقایسه دانش فنی کشاورزی پایدار گندمکاران از لحاظ متغیرهای مورد بررسی
60	جدول 4-9- مقایسه دانش فنی کشاورزی پایدار گندمکاران مناطق سه گانه مورد مطالعه
61	جدول 4-10- مقایسه دانش فنی کشاورزی پایدار گندمکاران و وضعیت مالکیت و سطح سواد آنها
63	جدول 4-11- ماتریس همبستگی بین متغیرهای تحقیق
65	جدول 4-12- تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام به گام

فصل اول:

طرح تحقیق

1-1- مقدمه:

با شروع عصر صنعت و تکنولوژی با توجه به جمعیت روز افزون و افزایش فرسایش خاک، بیابان زایی، تخریب جنگلها و محیط زیست، تباهی منابع طبیعی، افزایش مشکلات اقتصادی و اجتماعی... همگی حکایت از آن دارد که ما در قرن اخیر با چالشها و مشکلات جدیدی در زمینه تغذیه و امنیت غذایی مواجه هستیم و در نهایت جامعه کنونی نیازمند توسعه کشاورزی پایدار است. زیرا که جهانی شدن تجارت محصولات کشاورزی و رقابت گسترده در این زمینه که چارچوب معادلات بازار را دگرگون ساخته است، تمامی اجزا صنعت کشاورزی را دستخوش تحولات اساسی و ساختاری خواهد کرد. وجود نظام سنتی کشاورزی با اینکه تاثیرات منفی کمتری را در آلودگی محیط زیست دارد اما به دلیل پایین بودن راندمان تولید امروزه مورد استقبال کمتری قرار می گیرد. از سویی دیگر نظام صنعتی کشاورزی نیز نتوانست جای بسیار زیادی را در حمایت و حفظ منابع طبیعی بگیرد با وجود اینکه در این نظام سود بیشتر در مدت زمان کوتاه تری عاید کشاورزان میشد اما آثار مخربی بر مسائل زیست محیطی، اکولوژیکی و طبیعی داشت در این شرایط افزایش توان آمادگی، سیاستگذاران، پژوهشگران و دست اندرکاران بخش کشاورزی برای درک مشکلات و ارائه راه حل به هنگام، ضروری می باشد.

توسعه روستایی فرآیندی است که منجر به ارتقای توانایی روستائیان برای کنترل محیط شان می شود و خواستگاه آن کاربرد وسیعتری دارد که این گونه کنترل را تضمین می کند (حیدرپور، 1385).

پسون (2005) در رابطه با توسعه روستایی میگوید، مسلم است توسعه روستایی یک فرآیند عمیق تغییرات افراد در کل جامعه محلی و از همه مهمتر در نقش افراد است.

بروکفیلد در تعریف توسعه می گوید: فرایند عمومی موجود در این زمینه این است که توسعه پایدار روستایی را بر حسب پیشرفت به سوی اهداف رفاهی نظیر کاهش فقر، بیکاری و نابرابری تعریف کنیم (همان منبع).

توسعه همه جانبه ی روستایی یک فعالیت مهم و پیچیده را در بر میگیرد.

شهبازی (1375) توسعه کشاورزی را اینگونه تعریف می کند، ((توسعه کشاورزی دستاورد یک سلسله فعالیتهای

برنامه ریزی شده، مرتبط و هماهنگ، به منظور اعمال تغییرات و تحولات مطلوب برای وسعت بخشیدن به زمینه ها، گسترش دامنه فعالیتها، بسط امور و افزایش عملکرد در قالب برنامه توسعه اقتصادی و اجتماعی است)) و در واقع کشاورزی پایدار یعنی کشاورزی تجدید پذیر.

رسالت ترویج در حفاظت از منابع طبیعی و با هدف دستیابی به توسعه کشاورزی پایدار آگاه نمودن بهره برداران نسبت به ارزش و اهمیت منابع طبیعی می باشد. در حقیقت وظیفه اصلی ترویج به عنوان یک موسسه آموزشی آگاه نمودن ذهن ارباب رجوع خود بوده و بر شناخت آنها کار می کنند تا با تغییر در دانش آنان و ایجاد نگرش های صحیح و تغییرات رفتاری مثبت در فراگیران در جهت حفظ منابع طبیعی و رسیدن به اهداف توسعه کشاورزی پایدار نقش خود را متجلی سازد.

در واقع با انجام این تحقیق سه عامل بنیادی در توسعه کشاورزی پایدار یعنی کشاورزان، برنامه های ترویجی اجرا شده و تاثیر مروجین کشاورزی در این خصوص مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

1-2- تعریف مسئله:

با رشد فزاینده جمعیت در سالهای اخیر و در نتیجه بی توجهی به توسعه روستایی، سبب ایجاد معضلاتی چون: عدم تعادل بین جوامع شهری و روستایی، افزایش نرخ بیکاری در جوامع روستایی، تداوم روند جریان سرریز مهاجران از مناطق روستایی و استانهای کمتر توسعه یافته به کانون های شهری و قطبهای صنعتی و کلان شهرها و در نتیجه تقسیم و فروش اراضی کشاورزی و تغییر کاربری این اراضی از کشاورزی به غیر آن، گسترش حاشیه نشینی در پیرامون کلان شهر ها و پیدایش قرار گاههای جدید سکونتی ناشی از مکان گیری مهاجران، ناپایداری شغلی و درآمدی حاشیه نشینان مهاجر، تغییر مداوم الگوی کاربری منابع طبیعی به ویژه آب به سود کلان شهرها با ابعاد هزینه بری بسیار سنگین که نتیجه آن پیدایش عدم تعادل بیشتری از لحاظ جغرافیایی در الگوی تخصیص منابع فیزیکی ملی می باشد، تجمع بیشتر بیکاران مهاجر در حوزه مستقیم راهبردی شهرهای بزرگ، تشدید تمایزات رفتارهای جمعیتی بین مناطق توسعه یافته و عقب مانده، محدودیت شدید در شکل گیری سرمایه های انسانی و اجتماعی در روستاها و در نهایت نامناسب بودن وضع معیشت و اشتغال روستاییان

می گردد (امیری و همکاران، 1386). از شاخصها و استراتژیهای عمده طرح توسعه روستایی-کشاورزی، بهبود مدیریت منابع طبیعی و زیست محیطی؛ بهبود و دسترسی به زیر ساختهای اقتصادی واجتماعی، افزایش بهره وری و رقابت پذیری محصولات کشاورزی، گسترش و ارتقای فعالیتهای اقتصادی، کشاورزی و غیر کشاورزی و خصوصی در روستاها می باشد (حسینی، 1387). عوامل متعددی وجود دارد که در توسعه روستایی پایدار تاثیر می گذارد، مانند: یکپارچه سازی اراضی و کاهش پراکندگی اراضی، شرکت های تعاونی روستایی، ایجاد یک نظام زراعی استاندارد و کشاورزی پایدار، وجود مراکز خدمات کشاورزی، روستایی - عشایری. در واقع با عدم توجه کافی به توسعه روستایی پایدار می توان لطمه جدی به پیکر کشاورزی پایدار زد. از پیامدهای بی توجهی به کشاورزی پایدار می توان رکود در جوامع کشاورزی و مشکل عدم کفایت تولیدات کشاورزی برای جمعیت رو به ازدیاد آینده دانست. اهداف کشاورزی پایدار زیر مجموعه ای از اهداف توسعه روستایی پایدار هستند از جمله: رشد آهنگ واقعی درآمد سرانه، افزایش امنیت غذایی، کاهش تعداد انسانهایی که در فقر به سر می برند، حفاظت و بهبود منابع طبیعی، هماهنگ بودن فعالیتهای کشاورزی با فرایندهای اکولوژیکی و عدم به کار گیری نهاده ها و مواد شیمیایی که سبب اختلال در محیط زیست می شود اتخاذ یک مدیریت صحیح و معقول در روند تولیدات کشاورزی و ...

اما در اینجا یک سوال اساسی مطرح می گردد که چه کسی عهده دار ارائه روشهای حمایتی محیط زیست بین کشاورزان می باشد؟ در تمامی این موارد 3 عنصر اصلی وجود دارد (تحقیق، آموزش، ترویج) که در ایجاد توسعه روستایی پایدار و کشاورزی پایدار موثر خواهد بود (از کیا، 1386).

تحلیل 3 عنصر تحقیق، آموزش و ترویج کشاورزی به این معنی که چه کسانی در آن مشارکت دارند؟ و کدام نوع از دانش و اطلاعات در تصمیم گیری کشاورزی بکار می رود و چه ارتباطی بین فعالان مختلف کشاورزی (کنشگران در این سیستم) مفید است؟ تماماً به منظور بالابردن توانایی مدیریت کشاورزی و بالابردن مشارکت بیشتر برای تولید دانش و اشاعه و انتقال یافته ها و اطلاعات بین کشاورزان و توسعه کشاورزی است.

(Van den ben, 2001)

کشاورزان برای اداره مناسب مزارع خود به دانش و اطلاعات از منابع گوناگونی نیاز دارند، مانند:

1- یافته های حاصل از پژوهش های انجام شده در فن آوری تولید و رشته های مختلف مدیریت مزرعه

2- تجربیات دیگر کشاورزان

3- وضعیت فعلی و توسعه احتمالی در بازارها برای نهاده ها و تولیدات

4 - سیاست های دولتی (Van den ben,1988) .

اما سوالی که اینجا مطرح می گردد، این است که کدام یک از این عوامل تاثیر گذار مهم ترین نقش را در کشاورزی پایدار ایفا می کند و چگونه می توان اطلاعات تولید شده از موسسات تحقیقاتی را به کشاورزان منتقل نمود؟

در پاسخ به این سوال

ملک محمدی (1386) بیان می نماید: ترویج فرآیند آموزشی غیر رسمی و جهت گیری شده به سمت روستائیان است. این فرآیند نصایح، رهنمودها، و اطلاعاتی را ارائه می کند تا آنها را برای حل مشکلات شان یاری کند. ترویج همچنین در جهت افزایش کارایی خانواده زارع، افزایش تولید و بالابردن سطح زندگی روستایی است. اما عناصر اصلی ترویج ایران چه کسانی هستند؟

کارشناسان و مسئولین ترویج - رهبران محلی و مروجان و مددکاران یا کشاورزان پیشرو هستند.

رابطه ترویج با تحقیق به این صورت است که حاصل کارهای تحقیقاتی را فعالیتهای ترویجی معین می کند یعنی مروجان با ارائه آنچه که از فعالیتهای تحقیقاتی کسب شده است بین مردم فعالانه، در کار کشاورزی ارائه می دهند. (همان منبع، 1386)

از دیگر سو، ترویج در نظام تحقیق و آموزش و ترویج، عاملی جهت مشارکت کنشگران کشاورزی یعنی کشاورزان حرفه ای و نیمه حرفه ای، کارشناسان و مروجان کشاورزی، وزارتخانه کشاورزی و سازمانهای دولتی و خصوصی و سازمانهای اجتماعی، رهبران محلی و مذهبی، به منظور توسعه کشاورزی پایدار می باشند.

پژوهش کشاورزی سهم عمده ای در افزایش بهره وری کشاورزی داشته است. ولی پژوهش همواره اطلاعات مورد نیاز کشاورزان را در اختیار آنان قرار نمی دهد. مثلاً پس از آنکه الگوی انتقال فناوری، رهیافتهای آموزش و دیدار و نظام پژوهش و ترویج مزرعه ای در تحقق اهداف توسعه کشاورزی موفقیت مطلوبی نیافتند، ضرورت و تکامل تدریجی ترویج پژوهش مشارکتی مطرح شد. مثلاً تحقیق مشارکتی بر اساس مشارکت محققان، مروجان و کشاورزان در کلیه مراحل برنامه ریزی، اجرا، و ارزشیابی تحقیق و بر اساس نیازهایی که کشاورزان خود تشخیص می دهند پی ریزی می شود (خالخیلی و زمانی، 1386). همکاری کشاورز با مروج عاملی است برای تحلیل مشکلات کشاورز و ارائه راه کارهای ممکن. جامعه روستایی به نظام دانش و اطلاعات کشاورزی به عنوان یک راهنما برای حل مسائل خود نگاه می کنند (فائو، 2000).

درواقع جامعه مبتنی بر کشاورزی به عنوان الگوی توسعه پایدار شناخته شده است (رولینگ 2001). ترویج در این نظام می کوشد تا با همکاری و مشارکت با مراکز تحقیقات و مروجان و کشاورزان بصورت تعاملی ارتباط برقرار کند و نسبت به حل مسائل کشاورزان موفق گردد (زمانی پور، 1380).

در دهه های اخیر همانطور که بیان شد با افزایش سریع و روز افزون جمعیت به خصوص در کشورهای در حال توسعه و عقب مانده، تقاضای مصرف گندم افزایش پیدا کرده است. در حال حاضر گندم به صورت یکی از اقلام مهم بازرگانی بین المللی درآمده است.

در استان تهران از دیرباز کشت گندم انجام میگرفته و برای عده ای از روستائیان ساکن استان تهران بعنوان معیشت و اقتصاد خانوارهای کشاورزی بوده است. همین امر سبب استفاده گسترده از سموم و مواد شیمیایی و روش های مخرب برای منابع طبیعی شده است. که متأسفانه با عدم توجه کافی وزارت کشاورزی به نقش ترویج برای آشنایی کشاورزان با روشهای کشاورزی پایدار، مشکلات زیادی را بوجود آورده است. همچون: عدم توجه نسبی به تناوب زراعی در کشت در واقع به خاطر اطمینان از خرید تضمینی گندم، انگیزه تناوب زراعی کمتر شده است. استفاده از مواد شیمیایی مشکلات محیطی و اکولوژیکی زیادی بوجود آورده است. از جمله می توان به فرسایش خاک و آلودگی آب زیر زمینی اشاره نمود. از دیگر مشکلات موجود می توان به استفاده از کودهای